

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію Рудня Дениса Миколайовича «Лівий рух в політичній
системі сучасної України», подану на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні
інститути та процеси

Становлення та трансформація політичної системи України, які тривають з початку незалежності, обумовили науковий інтерес до її дослідження, зокрема до політичних течій і рухів, що в до неї входять. Маючи значну підтримку громадян, інститути лівого руху з кожними виборами її втрачали. Соціально-економічна криза, деідеологізація, наявна олігархія створили умови для маргіналізації лівих політичних партій. У той же час, в суспільстві існує запит на політичні сили, що сповідують принципи справедливості, рівності, демократії, свободи та солідарності. Звернення до цієї теми дослідження окремих вчених досі мало фрагментарний характер і цілісно не розглядалося у вітчизняній політичній науці.

З огляду на зазначене обрана Д. М. Руднем тема дисертаційного дослідження є, безумовно, актуальною як для політичної науки, так і для української політичної практики.

Зокрема, проведений політологічний аналіз дозволяє оцінити стан та перспективи повернення лівих партій на політичну арену сучасної України.

Слід відзначити, що, аналізуючи дослідницький дискурс щодо лівого руху України, дисертант у достатньому обсязі врахував розробки сучасних вітчизняних і зарубіжних вчених, які досліджували зазначену проблему.

Можна констатувати, що автором дисертаційного дослідження здійснено достатньо ґрунтовний аналіз існуючої літератури по проблемі (с. 13-22), що дозволило Д.М.Рудню зробити висновок, що не зважаючи на те, що над зазначеною проблемою працювало багато вітчизняних та зарубіжних вчених, все ще не існує ґрунтового дослідження лівого руху в політичній системі сучасної України (с.22). Отже, проблематика

дисертаційного дослідження залишається актуальною.

Аналізуючи поняттєво-категоріальний апарат дослідження, автор приділяє найбільше уваги різноманітним тлумаченням понять «ліві» та «лівий рух», виходячи за межі власне політичної науки, та надає власне тлумачення «лівого руху» України, яким послуговуватиметься в дисертаційному дослідженні: це сукупність політичних партій, інститутів громадянського суспільства та неформалізованих об'єднань громадян, які своєю ідеологією визначають комунізм, соціалізм, соціал-демократію та їхні різновиди (с. 34-35). Автор дисертаційного дослідження виявляє також доцільність застосування термінологічного апарату, що включає такі категорії, як «лівий рух України», «ліві політичні партії», «політична система» (с. 35).

Заслугує на увагу досить раціональне ставлення автора до визначення часових меж дослідження та наукова сміливість у своєму виборі. Надавши достатньо детальну періодизацію розвитку лівого руху, Д.М.Рудень цілком обґрунтовано зазначив, що з 2006 року починається період системної кризи в лівому русі, який відобразився у подальшій фрагментації цього руху та падінні його політичного впливу (с.45). Констатуючи основні віхи цього падіння (с. 45-47), автор дисертаційного дослідження, тим не менш, вважає за необхідне визначити хронологічні рамки свого дослідження саме періодом з 2006 до 2016 року (с.46). Обґрунтованість наявності перелому 2006 року в розвитку лівого руху в Україні не викликає сумнівів, а взяття до розгляду руху, який неухильно втрачає політичні позиції в Україні протягом понад 10 років цілком позитивно характеризує наукову сміливість автора дисертації.

Особливим внеском у вітчизняну політичну науку можна вважати висновки Д. М. Рудня, зроблені на підставі політологічного аналізу процесів, що відбувалися в лівому русі сучасної України та характеризують новизну одержаних результатів щодо виявлення кризових явищ в цьому спектрі політичних партій.

Під час детального аналізу політичної кризи 2007 року автор

дисертаційного дослідження досить детально охарактеризував політичну позицію КПУ та основних соціалістичних партій України, показавши їх нездатність до об'єднання зусиль в електоральному полі (с.50-68). Можна погодитись також і з тим, що вже в той час багато лівих партій-учасників чергових у 2006 році та позачергових у 2007 році виборів до Верховної Ради України мали незначну підтримку виборців і в цілому продовжили функціонувати більше як клубів, ніж провідні політичні сили (с.68).

Аналіз невтішних результатів спроб об'єднання лівих політичних сил, які здійснювались протягом 2008-2010 років, в тому числі й шляхом створення невдалого Блоку лівих і лівоцентристських сил, дозволив авторові констатувати, що в означений час політична діяльність лівих партій шляхом укладення Угоди про створення Блоку лівих та лівоцентристських сил не повернула довіри громадян до лівої ідеї та не вирішила кризи у лівому русі в Україні (с. 83).

Цікавим виявляється аналіз спроб об'єднання лівого руху під час парламентських виборів 2012 року. На цілком обґрунтовану думку автора, досить складними об'єднавчими процесами серед соціалістичних і соціал-демократичних партій, прагненням монополізувати лівий рух України, а також наявним статусом парламентської і учасником правлячої коаліції скористалася лише КПУ, яка поліпшила свій результат порівняно з парламентськими виборами 2007 року майже в 2,5 рази. КПУ змогла сформувати фракцію у Верховній Раді України VII скликання і, таким чином, залишилася єдиною лівою партією, представленою у законодавчому органі держави (с.104).

Окремої уваги автор дисертаційного дослідження привертає до загалом непомітної участі лівих сил у подіях Євромайдану та тих політичних змінах, що слідували за ним. Зокрема, автором розглянуто участь політичних партій лівого руху України у виборах народних депутатів України 2014 року, Президента України 2014 року, органів місцевого самоврядування 2015 року. Д.М.Рудень цілком обґрунтовано зазначає, що результати вказаних

політичних процесів для лівих партій характеризуються подальшою втратою електоральної підтримки (с. 115-125). Дуже показовою для характеристики лівого напрямку в Україні є й ситуація розв'язання політичної кризи в Україні 2013-2014 років, коли ліві сили зайняли пасивну другорядну роль. Єдиною лівою партією, яка взяла участь у Євромайдані, стала партія «Об'єднані ліві і селяни» (с.127).

Загалом, важливими висновком 2 розділу дисертаційного дослідження є констатація та обґрунтоване підтвердження наявності системних кризових явищ у лівому русі України, які характеризуються падінням рейтингів політичних партій лівого руху, дискредитацією лівої ідеологічної течії в українському суспільстві, втратою представництва в законодавчій і виконавчій владі.

Заслуговує на увагу, що серед чинників, які призвели до вказаних автором тенденцій, Д.М.Рудень виокремлює крім тих, що традиційно згадуються, ще два – зростання ролі лідера в лівому русі та участь лівих партій України в міжнародному лівому русі.

Зокрема, дисертант розглядає лідерів політичних партій лівого руху, які мали представництво у законодавчій та виконавчій гілках влади. На підставі аналізу, Д. М. Рудень констатував наявність кризи лідерства в цих політичних силах, яка полягає у нездатності діючих керівників адаптуватися до сучасних умов, їхньому старінні та небажанні передавати управління своїм наступникам (с.137-138). Дисертант зазначає, що нові лідери можуть з'явитися як з числа членів діючих лівих партій, так і активістів профспілкових, громадських та неформальних організацій. Автор дисертаційного дослідження передбачує, що лідером політичної партії лівого руху може бути людина, яка знайде підтримку олігархів чи крупного бізнесу, або, навпаки, фінансово-промислові групи фінансуватимуть проект лівої партії. Водночас складно не погодитись з автором, що викликає сумнів ступінь тривалості підтримки електоратом подібної підтримки. Ще однією соціальною групою, з якої може з'явитися лідер партії лівого руху, автор

вважає керівників військових підрозділів, задіяних в проведенні антитерористичної операції на Сході України (с.141).

Розглядаючи міжнародну діяльність партій лівого руху України Д. М. Рудень дійшов висновку, що налагодження тісних зв'язків з міжнародними лівими організаціями можливе за умови відновлення їхніх електоральних позицій, входження їх до парламенту або виконавчої гілки влади.

На основі проведеного аналізу Дисертантом надано рекомендації з модернізації діяльності партій лівого руху України в організаційній, ідеологічній, адміністративній та медійних напрямках.

Загалом структура роботи виглядає логічною, виклад матеріалу відзначається послідовністю та доказовістю. Новизна роботи не викликає заперечень та відповідає меті, завданням і висновкам роботи. Висновки дисертанта також не викликають сумніву. Вони логічні, науково обґрунтовані, мають певну новизну для української політичної науки та свідчать про практичну цінність дослідження для сучасної політичної практики. Дисертація має важливе значення для розвитку політичної науки в Україні.

За результатами дослідження автором опубліковано 10 одноосібних наукових праць, в тому числі 6 наукових статей, з яких 4 – у фахових виданнях, 1 стаття у виданні, яке входить до наукометричних баз даних, і 1 – в закордонному науковому періодичному виданні. Результати та положення дослідження пройшли достатню апробацію у формі доповідей на наукових конференціях різного рівня. Наукові публікації автора у фахових вітчизняних та зарубіжному виданнях в цілому відображають основні результати дисертаційного дослідження.

Відзначаючи достатній рівень методологічної та прикладної розробки теми дослідження, слід висловити наступні зауваження щодо дисертаційного дослідження:

1. Автор, розглядаючи визначення «лівого руху», обґрунтовано

використовує поняття комуністичних, соціалістичних, соціал-демократичних та інших ідеологічних течій. Водночас доцільно було б визначитись, який саме зміст цих доволі широких понять має на увазі автор, що дозволило б точніше окреслити коло політичних сил, що входять до лівого руху.

2. Головну вагу в роботі приділено діяльності політичних партій лівого руху сучасної України та, відтак, головним чином під час виборчих кампаній. Разом з тим, аналіз діяльності інших інститутів лівого руху у періоди виборів та міжвиборчий час розкрито недостатньо.

3. У третьому розділі дисертації здійснено аналіз ролі лідера та міжнародної співпраці як чинників впливу на лівий рух України. Доцільно було б більш детально обґрунтувати свій вибір саме цих двох чинників для аналізу та, можливо, проаналізувати й інші чинники розвитку лівих сил в Україні.

4. Розглядаючи можливі шляхи оновлення лівого руху в Україні, автор наводить цікаві дані щодо підтримки виборцями лівих переконань – близько 27%, що різко дисонує із наявною електоральною підтримкою лівих, яка знаходиться на межі статистичної похибки. Бажано було б пояснити, чи дійсно такий дисонанс викликаний лише вказаною автором розпорошеністю лівих та старістю їх еліт, чи, можливо, є інші, додаткові пояснення такої розбіжності.

Висловлені зауваження не зменшують цінності дослідження та не спростовують високий рівень дисертаційної праці. Вони не носять принципового характеру, не впливають на ступінь обґрунтування дисертаційних висновків і не знижують наукову новизну роботи.

Отже, дисертаційна робота Дениса Миколайовича Рудня «Лівий рух в політичній системі сучасної України» оформлена відповідно до державного стандарту, за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам МОН України щодо кандидатських дисертаційних робіт. Представлений автореферат повною мірою відображає зміст роботи, розбіжностей між текстом дисертації та положеннями автореферату немає.

Дисертаційна робота Д. М. Рудня повною мірою відповідає паспорту спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси, є самостійною, завершеною авторською працею, в якій отримані нові змістовні результати, які у сукупності вирішують конкретне наукове завдання, суттєве для вітчизняної політичної науки – комплексне дослідження лівого руху в політичній системі сучасної України. За актуальністю обраної теми, розв'язанням поставлених завдань, науковою новизною і практичним значенням отриманих результатів дисертаційна робота Дениса Миколайовича Рудня «Лівий рух в політичній системі сучасної України» відповідає п. 11 та п. 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, які висуваються до кандидатських дисертацій, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

Офіційний опонент
доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології
та державного управління Донецького
національного університету
імені Василя Стуса

М. А. Польовий

